

Р
20231

ПОЧАТКИ

до

УЛОЖЕННЯ НОМЕНКЛЯТУРИ И ТЕРМИНОЛОГІІ ПРИРОДОПИСНОЇ,
НАРОДНЄЙ.

IV.

Написавъ

Иванъ Верхратський

Членъ „Просвіти“ и „физиографичнѣго товариства“
въ Кракові.

Накладомъ *А. Гладкого.*

У ДЪВОВІ.

Зъ друкарні Ставропигійського Інститута,

підъ зарядъ: *Ст. Гужовського.*

1872.

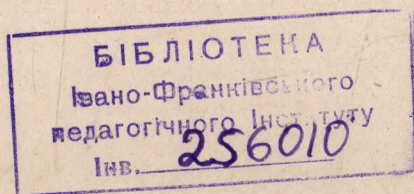
НБ ПНУС

256010

Не зважай на врожай — сій жито, хлібъ буде!

Народня пословиця.

Предлежаний випуск обіймає подібно як перший и другий самий матеріял до номенклатури и терминологіи природописної народної безъ всякихъ измінъ. Бачливій увазі Шановного Читателя не уйде допевне ся обстановка, що въ сімъ випусці далеко більше названий Українськихъ, чимъ у випускахъ прежнихъ. — И справді приходиться мені тутъ привмо згадати, що зъ України прислано мені кілька дуже ціннихъ термінівъ а окрімъ того одержавъ я два діла, багаті въ народні названія: „О дикорастущихъ ерачебныхъ растений Полтавской губернии“. *Θ. М. Августиновича* и „Зоологическое путешествие къ сѣверному берегу Чернаго моря и въ Крымъ“ *К. Кесслера*, зъ котрихъ те жерелъ я и зачерв до матеріялівъ сеї книжочки. Роблячи виписки зъ ділъ нині уже и въ самій Россіі рідкихъ, думаю тимъ прислужитися для збирателівъ термінівъ народнихъ и любителівъ нашого язика. Впрочімъ помістивъ я такожъ назви и вираженія, що призьбіравъ въ Галичині. Декуда списані тутъ лише назви ростины чи звіряты безъ поясненія въ латиньскімъ и німецькімъ язичі. Те именно тамъ сталося, де не мігъ дотичнихъ натуралій дістати а затімъ и означити. Таке наведення, хоть лише поименне, може бути улегченнємъ при пізнійшихъ розвискахъ въ тімъ предметі.

У Львові, дня 27. Грудня 1871.

Иванъ Верхратський.

Материяли

а) до номенклатури териологичної.

- Mus agrarius* L., Brandmaus, Мишъ полява (Гал.), Підстіжниківъ (Терн. Підстіжниками зовуть поліві и звичайні миші (*Mus musculus* L.) тому, що вони часто водяться під стіжками).
Myoxus glis L., Gemeiner Siebenschläfer, Rellmaus, Соня (Херс.)
Sciurus (carpathicus), (carpathisches) Eichhörnchen, Черепаня (Трк. бо черепить (розчерплює) горіхи).
Sus scrofa L. (mas), Eber, Одинакъ (С.)
Talpa europaea L. Maulwurf, Потурой (Хрк.), Кертця (Н. и Ясениця; кертцю вішають въ стайни „щобъ коні були гладкі.“)

б) до номенклатури орнитологичної.

- Alauda arborea* Gm., Baumlerche. Dullerleche, Чукурлій (Кол.), Чукурлій лісовий (Кол.) Чукурдэль (Стр.), Молибі (С. Трк.), Хвалибі (С. Молибогами зовуть тежъ и *Alauda arvensis* L.)
Anas rutila Pall., Rostente, Огаръ (Ксс.) Готка (Ксс, Ан.)
Anthus, Pieper, Пікавка (Оп пікає пі-пі-пі!)
Aquila fulva L., Steinadler, Беркутъ (Ксс. Укр.)
Ardea, Reiher, Чичурка (коло Долини.)
Caprimulgus europaeus L., Ziegenmelker, Дригликъ (Самб.)
Columba turtur L., Turteltaube, Туртавка (К. Др.), Тутавка (К. Др.)
Corvus corax L. (*Nucifraga corax* L.), Nusshäher, Зерноідъ (Самб.), Лускачъ (Самб.), Крячка (Урчъ К. Др.)
Emberiza citrinella L., Goldammer, Жовтурка (Н. Ясениця).
Fringilla cannabina L., Bluthänfling, Макоідъ (Н.), Розсадникъ (Летня. Ість розсаду.)
Fringilla coccothraustes Temm. (*Coccothraustes vulgaris* Pall.), Kirschfink, Ягідникъ (Летня. Псоває черешні: що возьме ягоду, ино кістку перекусить, а м'ясо зверже.)
Glaucopis melanoptera, Тиркушка (Ксс.), Берхвістъ (Ксс. Укр.)
Hirundo riparia L., Uferschwalbe, Підберезень (Бор.), Побережниця (Колодуби).
Larus (marinus, fuscus, calvus и инші) Möve, Риловъ (Укр. Ксс.)
Loxia, Kreuzschnabel, Криводзѣбъ (Н.), Исусове потя (Самб. Пв. Тоті потята винимали цвяхи зъ хреста, на котрїмъ Исусъ бувъ розпятий; — отъ тому у нихъ и позакривлялись дзѣбики — и такъ вже буде до суду-віку.)
Machetes pugnax L., Kampfhahn, Турухтанъ (Ксс.)
Merops apiaster L., Bienenfresser, Щурка (Ксс. Укр.)
Motacilla alba L., Weisse Bachstelze, Askermännchen, Берегівка (Самб.), Мигавка (Стр.), Присідачка (Стр.)

- Pelecanus, Pelekan, Баба-птиця (Укр.)*
Perdix cinerea Briss, Gemeines Rebhuhn, Карапатка (Турка), Орябка піша (Кру.)
Perdix dactylisonans M., Wachtel, Підколуць (Оп. по чому буде жито (корець), тільки разів підколуцьне; Перепелиця підпалає (К. Др.); кільки фітьфолукне, тільки стояти буде корець жита (К. Др.)
Picus, Specht, Довбакъ (Стан.)
Podiceps, Steissfuss, Нирецъ (Укр.)
Saxicola leucomelas, Плішанка (Ксс. Укр.)
Saxicola rubicola L., Schwarzkehlchen, Чекканчикъ (чорнохвостий) Ксс. Укр.
Scolopax rusticola L., Waldschnepfe, Дихавичка (Самб.)
Sitta europaea L., Blauspecht, Spechtmeise, Коваликъ (коло Др. вінъ москає дзёбомъ въ дерево, такъ що ажъ ховствъ иде по лісі.)
Sterna, Seeschwalbe, Крячка, Крячокъ (Ксс. Укр. Въ Галичині зовуть „крячкою“ Corvus caucosactates).
Sylvia, Sänger, Пожаливникъ (К. Др.)
Sylvia rubecula L., Rothkehlchen, Набогастійка (Оп. не дуже втікає від чоловіка, стоить мовъ на Бога.)
Tetrao urogallus L., Auerhahn, Глухий рябель (Самб.) самець = токаръ (Самб.)
Tinunculus, Rothfalk, Половікъ (Кол.)
Totanus calibris, Улита (Ксс.)
Totanus hypoleucos Temm. (cinclus Naum). Trillernder Wasserläufer, Чирлій (Кол.) Чукурлій річний (Кол.)
Troglodytes parvulus L. Zaunkönig, Zaunschlüpfer, Дурипота (Н.), Дурибаба (К. Др.), Дурибабка (К. Др.), Зелічокъ (Стр.), Колодій (Трк. вінъ и въ колоді буде мати гніздо). Ломикъ (Крч.)
 Пв. Якъ судили разъ ореви, котрий mezi птицями стане за криля, казали всімъ птицямъ летіти, котра висше зможе. Орель якъ звівся летіти — всі остали по заду. Ажъ ту якъ не схопитья ломикъ — вінъ бувъ причепився підъ крило оревови — тай фуркъ! ажъ підъ саме сонце (отъ тому вінъ зъ верхи и досі ще обгорений!) але скоро спавъ, а птиці розсердилися: „що.“ кажуть, „будемъ мати такого малого крилемъ!“ нужъ урадили его заісти. А ломикъ скрився бідолаха у дупельце въ буку. Птиці-жъ заставили жовну, щобъ его вирубати зъ тамтуди — а коло діри зъ другого боку поставили сову на варті, що-бъ имити ломика, якъ ме втікати. Але сова якось здрімалася — а ломикъ таки другимъ бокомъ вилетівъ и утікъ. (Крч.)
Turdus pilaris L., Krammetsvogel, Шмигола (Самб.)
Turdus viscivorus L., Schnarre, Цвигликъ (Самб.), Терка (Трк. Терки кричать теръ! теръ! — терканистий, теркатий, рякканистий bunt, scheckig, gefleckt, wie das Gefieder der Schnarren od Misteldrosseln (терки).
Upupa epops L., Wiedehopf, Удудокъ (Бор.)
Vanellus cristatus M., Kiebitz, Кевбуска (Лішня К. Др.), Кевбаска (Губичи К. Др.), Скигля (Самб.)

Птиці по имени мені знані:

Горохоїдъ (Бор.)

Сеникъ (Летня К. Др. имовірно *Parus palustris.*)

в) до номенклятури герпетологичної.

Anguis fragilis L., Blindschleiche, Haselwurm, Сліп'яна (Стр.)

Bufo, Kröte, репуля (Бор.), Бечучка (Бор. тимъ меншеъ називають ропавку звичайно лишъ шуткуючи), Бородавкяна (К. Др.)

Ропавка (Кс. НС. свинямъ дають відъ заушниці Кс.; безрогамъ відъ підгарлиці НС.)

Lacerta agilis L., Eidechse, Плюгавка (К. Др. ящіркою гидують и тому зовуть її „плюгавкою“ се-бъ то плюгавою, поганою.)

Pelias berus L., Kreuzotter, Adder, Змій-поганка (Урїчъ; поганкою, поганицею зовуть такожъ *Anguis fragilis* L. гл. вип. II. стор. 16.)

г) до номенклятури ихтиологичної.

Abramis ballerus L., Зоре, Синець, Синьга, Синюга (Ксс.)

Abramis blicca L., (*argyroleuca* Heck.), Blicke, Zobelpleinze, Güster, Лоскира, Лоскирь, Лоскирка, (Ксс. по Дніпрові). Плоскира, плоскирка (Ксс.), Густира, Густирка (Ксс.); — Лупірка = дрібна густера (Ксс.)

Abramis brama L., Bleu, Ящъ, Ящъ кладущий икру въ пору цвітіння верби = вербакъ, вербовикъ, вербичъ (Ксс.); Л., що тре ся, коли розпукає ся дубъ — дубовикъ (Ксс.); Л., що треса, коли тернина цвите = терновикъ (Ксс.); Л., що тре ся около св. Миколи = Микольникъ (Ксс.); Л., що треса о Юрі = Юровикъ; що тре ся разомъ зъ таранню = таранникъ; молодий ящъ = підлещикъ (Ксс.); дуже великий ящъ = чебакъ, чабакъ (Ксс.)

Abramis sapa Pall., Клепець, Кляпець (по Дніпрові Ксс.), Пучеглазикъ (Ксс.)

Abramis vimba L., Zärthe, Рибець, Рыбчикъ, Кефаль (Ксс. Могилевъ на Дністрі.)

Acanthias vulgaris Risso, Собака морська (Ксс. по Дністру), Катранъ (Кримъ.)

Acerina rossica Cuv., Russ. Kaulbarsch, Сирота, Сиротка (Ксс. Св.), Носарь, Носарикъ (надъ Дністромъ Ксс.), Бобирь, Бобирчикъ (Ксс.), Кальма (Ксс. Херс.) Кальманъ (Ксс. Бериславъ.)

Acerina vulgaris Cuv. (*Perca vulgaris* L.) Kaulbarsch, Кострикъ (Ксс. Бакота, на Дністрі), Ногтикъ (Ксс. Могилевъ на Дністрі), Ершъ, Ершикъ (Ксс.)

- Acipenser*, Костякъ, Костяникъ, Костянчикъ (такъ зовуть молоді осетроватихъ. Ксс.)
Acipenser ruthenus Pall, Sterlet, Стерля, Стерлядь (Ксс. по берегамъ Чорного моря.)
Acipenser Schura Güld (?) Візь (Ксс.) Вожь.
Acipenser stellatus Pall, Пестрюга, Севрюга (Ксс.)
Alausa cultriventris Nordm. Тюлька (Ксс. при устьяхъ Дністра и Буга.)
Alausa delicatula Nordm. Сарделька (Ксс.)
Alburnus (Aspius) Baldneri Val., Писарка, Писарь (Ксс. Могилевъ, Ямполь), Сухоребриця (въ Жванці на Дністрі Ксс.)
Alburnus lucidus Heckel. (*Aspius lucidus*), Лаубе, Себель, Сибиль, Себеликъ (Ксс. Укр.), верховодъ, верховідка, верхоплавка (Ксс.), Славокъ (К. Др.) Сплавка (К. Др.), Живецъ (Ксс. Живцемъ зовуть такожъ загаломъ менші рибки, що застропляють на зазубецъ удки яко жиръ або принаду), Бліскавка (Н.), Верхолудия (Самб.)
Aspius clupeoides Pall., Шамая, Шамайка (Николаєвъ Ксс.), Селявка (Ксс. Станиславъ), Скубрія (Ксс. Николаєвъ, Вознесенськъ.)
Aspius Owsianca Czernaу (*Asp. delineatus* Heck.) Вівсянка (Ксс. Укр. а такожъ и Гал. тутъ именують вівсянками и инші менші рибки, а именно *Phoxinus phoxinus*) — Вільшанка (Ксс. декуди въ Южній Русі.)
Aspius rapax L. Карпе, Білизна (Ксс. Укр.) Білина (Гал.)
Atherina, Снітокъ, Снітокъ (Ксс. Св.), Снитка (Ксс. въ Евпаторіі).
Atherina pontica, Eichwald., Атеринка (Ксс. Од.), Фиринка (Ксс. Од.), Довгулька (Ксс. Очк.), Снятокъ-пескаръ (Ксс. Св.).
Belone rostrata Fabr., Ногнheckt, Бекасъ морський (Ксс. Од.), Игла (Ксс. Од. Кримъ), Сарганъ (Кримъ), Шука морська (Ксс. при північнімъ березі Чорного моря).
Benthophilus macrocephalus Pall., Пуголовка (Ксс. при устьяхъ Дністра и Буга).
Blennius, Aalmutter, Собачка (Ксс. Од. Кримъ).
Callionymus festivus Pall., Віль-риба (Ксс. Очк. Кримъ).
Saranx trachurus L., Ставрида (Од. Кримъ).
Chromis castanea Cuv., Rabenfisch, Зубарь, Зубарикъ (Ксс. Св.).
Clupea pontica, Eichw., Селедка (Ксс.); молода селедка живуча въ лимані Дніпра = Лиманка (Оск.); дрібна селедка = Майбаликъ (въ Балаклаві); с. середушой великості, имовірно двулітка, котра иде икру складати въ ріки (Очк. Херс. Бериславъ) = Підтумокъ; сел. середушой великості = Пузинёкъ (Од. Аккерм.); велика селедка = Руссакъ (Од.).
Cobitis barbata L., Авдотка, Авдюшка (Ксс.), Євдотка (Ксс.), Удотка (Ксс.), Голець (Ксс.), лежень, леженёкъ (Ксс.),

- Слижъ (Н.), Смижъ (Н.), Пескаръ (Ксс., декуда зовуть такъ и *Gobio fluviatilis* Cuv.).
- Cobitis taenia* L., Dorngrundel, веретельчикъ (Ксс. по Ипуті), Кружельчикъ (Ксс., по Ипуті), Сікъ, Сцикалка, сцикунъ, цикунъ (Ксс.).
- Corvina nigra* Cuv., Горбиль (Св.), Мелокопия (въ Бадаклаві Ксс.).
- Cottus gobio* L., Groppe, Слинава Бабка (Стр.), Баба-головата (Н.), Сивакъ (Н.).
- Srenilabrus*, Зеленуха; Зеленьчуха (Твр.).
- Srenilabrus lapina* Forsk., Лапина (у Кримськихъ Греківъ).
- Cyprinus carpio* L., Karpfen, Коропъ; самый бѣльший коропъ = Сазанъ (Ксс. при устью Дніпра).
- Cyprinus Nordmanni* Heckel., Підриєкъ (Ксс. по Днірові.).
- Engraulis encrasicolus* Cuv., Anchovis - Sardelle, Анчоусъ (Ксс. Од.), Хамса (Кримъ).
- Esox lucius* L., Necht, Щупакъ, Шука. Малий щупакъ = Щупликъ (Гал.). Дуже великий щупакъ = Березівка (Укр., вінъ складає икру пізнійше малихъ шукъ, тогді, коли зъ берези сікъ тече).
- Gasterosteus*, Stichling, Колючка, Колюшка (Ксс.).
- Gobius*, Бичокъ.
- Gobius batrachosephalus* Pall., Кнотовикъ, Бичокъ - Кнутъ (Ксс.).
- Gobius cephalarges* Pall., Рижикъ (Ксс. Од.).
- Gobius exanthemosus* Pall., Бичокъ - круглишъ (Ксс. Св.).
- Gobius fluviatilis* Pall., Песочникъ (Ксс. Николаївъ), Печкуръ (Кременчугъ).
- Gobius gymnotrachelus* Kessler, Бичокъ - гонецъ (Ксс. Николаївъ).
- Gobius marmoratus* Pall., Цуцикъ (Ксс. Од.).
- Gobius melanio* Pall., Бичокъ - коваль (Ксс. Од.).
- Gobius melanostomus* Pall., Бичокъ - губанъ (Ксс. Николаївъ), Песочникъ (Од.).
- Gobius orphiosephalus* Pall., Бичокъ - Травяникъ (Св. Од.).
- Gobius pellucidus* Kessler, Бланкетъ (Ксс. Од.).
- Gobius platycephalus* Kessler, Бичокъ - Головачъ (Ксс. Николаївъ).
- Gobius Ratan Nordm.*, Ратанъ, Ратанчикъ (Ксс. Од.).
- Gobius Syrman Nordm.* Бичокъ - Сирманъ (Ксс. Од.).
- Gobius Trautvetteri* Kessler, Бичокъ - Горлачъ (Ксс. Николаївъ).
- Hippocampus (guttulatus* Cuv.), Seepferdchen, Коникъ морський (Ксс. береги Чорного моря).
- Idus melanotus* Heck. (*Leuciscus Idus* L.) Giesen, Вязъ (Ксс.).
- Leuciscus Friesii* Nordm., Виризь, Виризузь (Ксс.).
- Leuciscus Heckelii* Nordmann, Таранъ, Таранка (Ксс. устє Дніпра).
- Leuciscus rutilus* L., Бібліця, Бібля, Бубліця, Облиця (Ксс.), Плоскушка (Ксс. плоскушка такожъ *Scardinius erythrophthalmus* в *Abramis blicca*).

- Leuciscus vulgaris* Cud., Hasel, Ялець (Н.), Трепъ (Н.), Трепакъ (Н.).
Lota vulgaris Cud., (*Gadus lota* L.), Aalrutte, Мень (Ксс.), Налимъ (Ксс. въ Кременчузі), Калека (Ксс. на Ипуті).
Lucioperca Sandra Cuv., Schill., Судаць, Сула (Ксс. місцями въ малій Русі); молодий судаць = Чопикъ (при устьяхъ Дністра и Дніпра).
Lucioperca marina Cuv., Судаць морський або лиманський (Ксс. Од. Очк. Станиславъ).
Lucioperca volgensis Cuv., Секретъ (Ксс. при устью Дніпра; де-куда називають тежъ секретами поменші Судаки [*L. Sandra*]).
Motella tricirrata Nils. et *Ophidium barbatum* L. Налимъ-морський (Ксс.).
Mugil auratus (?), Саріанакъ (Ксс. Кримъ).
Mugil cephalus Cuv., *Breitköpfige Meeräsche*, Кефаль (у Кримськихъ Греківъ. Въ Могилеві на Дністрі дають тую назву такожъ рибицю), Лобанъ, Лабанъ (Крим.), Лобасъ (Аккерманъ); дуже дрібна кефаль = Чуларъ або Копага (въ Євдаторі); дрібна кефаль, що держится межи морською травою = Травянка (Св.) велика кефаль = Баликъ (Кримъ).
Mugil chelo Cud., Остроносикъ (Св.) Гава, Галга (Ак.).
Mugil saliens Risso, Ларичъ (Кримъ).
Mullus barbatus L., Rothbart, Seebarbe, Султанка, Султанъ-бадикъ (Кримъ, Ксс.).
Percarina Demidoffii Nordm., Сопачъ (Ксс. въ Очакові и Николаєві).
Pelecus cultratus Pall., Ziege, Sichling, Чехонь, Чеша, Свистуха, Шабля, Шабель (по Дністру въ Подільській губернії).
Pelamys sarda Cuv., Паламида (Св. Ксс.).
Phoxinus rivularis Pall. (*laevis* Ag. *Cyprinus phoxinus* L.), Pfrille, Ellritze, Голишъ (Ксс. въ Симферополі), Блищачка (Н.), Здерка (Н.), Терлова-риба (к. Др. любить купно пробувати).
Platessa luscus Pall., Scholle, Глосса (Ксс. береги Чорного моря).
Raja clavata Rond., Stachelroche, Dornroche, Лисиця морська (Ксс.), Кішка морська (Од.).
Rhodeus sericeus Pall. (*Cyprinus amarus* L.), Bitterling, Plätteln, Горчакъ, Горчанка, Горкуша, Пацюкъ (Полтавська губернія), Сороківецъ (Н.), Сороківчикъ (Н.), Плєскачка (Губичи К. Др.).
Rhombus moeoticus Pall., moeot. Steinbutte, Камбала (Ксс. по берегамъ Чорного моря).
Salar Ausonii Val. (*Salmo fario* L.), Forelle, Форель (Кримъ), Пстронга (Подольск. губ.).
Salmo labrax (?), Семга (Ксс. Св.).
Sargus annularis Cuv., Спарусъ (у Кримськихъ Греківъ), Карась морський (Кримъ).
Scardinius erythrophthalmus L. (*Leuciscus erythrophthalmus*), Roth-

- auge, Красниця, Краснопірка (Ксс.), Чермоха, чермуха, Чернуха (Ксс.)
- Scomber scombrus* L., Makrele, Скомбрия, Скумбрия (Од. Кримъ), Макрель (Св.), Баламутъ (по сіверному берегу Чорного моря); худий, літний баламутъ = Чибрикъ (Очк.).
- Scorpaena porcus* L., Ершъ морський (Св.).
- Smargus chryselis* Cuv., Смарида (Кримъ), Окунь морський (Св.).
- Solea nasuta* Pall., Seezunge, Языкъ морський (Ксс. Од.).
- Squalius borysthenicus* Kessler, Бобирецъ (въ Алешкахъ).
- Squalius dobula* L. (*Lenciscus cephalus*), Altel, Döbel, Головень, Головь (Ксс.).
- Syngnathus*, Meer-nadel, Игла, Иголка (Од. Кримъ).
- Syngnathus bucculentus* Rathke., Зворлучъ (Ксс. Вознесенскъ).
- Temnodon saltator* Cuv., Луфаръ (Од. Ксс.), Леферъ (въ Судаці Ксс.).
- Thynnus vulgaris* L., Thunfisch, Лакерда (Ксс. Кримъ).
- Trachinus draco* L., Petermännchen, gewöhnlicher Drachenfisch, Дракъ морський (Ксс. Кримъ).
- Trigla*, Knurrhahn, Карандичъ (Св.), Курланчугъ (въ Евпаторіі).
- Trigon pastinaca* Cuv., Gemeiner Stechroche, Кітъ морський, Кошка морська (Береги Чорного моря).
- Uranoscopus scaber* L., Rauber Sternseber, Корова морська, Скотъ морський (Од. Ксс.).
- Xipbias gladius* L., Schwertfisch, Hornfisch, Вовкъ морський (Очк. Ксс.).

д) до номенклятури ентомологічнїї.

- Anobium*, Klopfkäfer, Шашель (Укр.).
- Blatta orientalis* L., Küchenschabe, Шведъ (Літвія), Прусакъ (Черн. губ.), Тараканъ (Укр.), Карганъ (К. Др.).
- Carabus*, Laufkäfer, Жужелиця (Черніговська губ.).
- Cetonia*, Goldkäfer, Оленка (Укр. такожъ роди *Aphodius* пр. *A. fimetarius*, *A. fossor* и пр.).
- Formica*, Ameise, Морандель (Урїчъ).
- Grylotalpa vulgaris* Latr., Maulwurfsgrille, Werre, Земляна сучка. (Чернігів. губ.), Вовчокъ (Херс.).
- Insectum*, Kerf, Комáха (Гал. — Гл. *Lexicon Palaeoslovenico-graeco-latinum. Emendatum auctum edidit Fr. Miklosich. Vindobonae 1862—1865.* гъмъзати vb. *ξρπειν*, repere; *κινεῖν*, movere; *ἐγκλίναςθαι*, inclinari; nsl. gomzëti, gomaziti wimmel; gomaz insectum serb. gmizati, gamizati reptare; russ. гомоза homo inquietus čech. hemzot gewimmel radix est scr. gam auctum consona z гъмъз. — Гъмъжъ - insectum. Тутки відношу такожъ и наше южноруське слово „комаха“. Наростокъ (аха) доданий безпосередно до коріня: гъм - аха, гом - аха,

- ком-аха; протое комахи-животини проявляючі ся въ великімъ числі, плодюші, сильно розмножуючі ся, повзаючі — wimmelnde, sich stark vermehrende, kriechende Thiere, Insecten, Kerfe.)
- Lampryis noctiluca* L., Leuchtkäfer, Johanniswürmchen, Світляк (Чернігів. губ.), Світлий хробачокъ (Крч.), Святий огінь (К. Др.), Божий огінь (К. Др.), Купавка (Оп. Сян. Купавокъ буває найбільше о купалі (23. Юнія), Кітьчий огінь (коло Оп. світиться въ ночи, гей очи у kota), Ильщя (К. Др. ильщя означає такожъ блудне світило, Irrwisch, Irrlicht).
- Libellula*, Wasserjungfer, Бабка (Полтавськ. Черн. губ.).
- Locusta*, Laubheuschrecke, Прузь, Прузикъ (Херс. губ. зрив. староруське проузие (nom. plur.) — галицьке Фрузъ (*Prionus sociarius*) гл. вип. II, стор. 27.), Травяний коникъ (Укр.).
- Mantis religiosa* L., Fangheuschrecke, Gottesanbeterin, Богомолька (Херс. губ. Ананьевської уїздъ).
- Meloe proscarabaeus* L., Oelkäfer, Смолянка (Радомисльскій уїздъ).
- Noctua*, Eule, Nachtfalter, Опиричка (К. Др. Думають, що опирички влітають изъ гробівъ, суть затімъ мовъ душами усопшихъ, принявшихъ на себе видъ тьми.).
- Pieris brassicae*, Kohlweissling, Білюхъ - Капустякъ. (На св. вечеръ кладуть камінь на стілъ и глодають его, а газдиня (хозяйка) три рази каже: „іжте капусту!“ на що одвічають за кожнимъ разомъ „ні, не будемъ їсти“. А газдиня відтакъ мовить: „то не іжте!“ Роблять тов, щобъ усильниці не їли капусти. Н.)
- Tabanus* и *Oestrus*, Viehbremse и Bremse, Бондзь (Самб.), Бидзь.
- Oestrus bovis* L. (*Hypoderma bovis*), Rinderbremse, Гедзь (Гал. и Укр. Пастухи - збиточники одинъ другому проганяють скотъ зъ пасовища, удаючи бзиченне мухи Гедза, та приговорюючи при тімъ: „гедзь, гедзь таралай, задери хвість та втікай! Бор.)
- Vespa crabro* L., Hornisse, Серсінь (К. Др.), Шершень (К. Др. Укр.).

e) до номенклатури декотрихъ иншихъ животинъ
низшого ряду.

- Anodonta cygnea* L., Schwänen - Teichmuschel, Черепуха (Стр.), Черепанька (К. Др.), Жабині коритця (Стр.), Жабячі мисчянки або мисчатка (К. Др.), Жабі хатки (Стр.), Жабакъ (Миколаєвъ въ Гал.), Жабячка (Стр.), Скойка (Херс. и Подільск. губ.).
- Gastropodon*, Schnecke, Пявушникъ (Укр.).
- Lycosa ucrainensis* (*syngoriensis* Walck.), Мизгиръ (Херс. Твердятъ, що мизгиръ боїться овечого духу, бо вівці їдять ихъ безъ усякої

- шкоди, для того то чабани одягаються у самі овечі шкіри, кажучи, „що-бъ мизгирь не вкусивъ“.).
- Oniscus, Armadillo et Porcellio*, Мокриця (Чернигівськ. Херс. Радомисльський уїздъ.).
- Ostrea, Auster*, Устриця (єї знають и такъ зовуть по побережжю Чорного моря.).
- Palaemon (elegans et adpersus)*, Garnat, Горбунъ (Побережжю Чорного моря. Ксс.).

ж) до номенклятури ботаничної.

- Acorus calamus L.*, Kalmus, Иръ (Укр.).
- Alisma plantago L.*, Froschlöffel, Wasserwegerich, Жабникъ (А.).
- Althaea officinalis L.*, Eibisch, Собача рожа (А.).
- Anagallis arvensis L.*, Acker-Gauchheil, Курячі глазки (А.).
- Anchusa officinalis L.*, Ochsenzunge, Румянчикъ (А.).
- Archangelica officinalis Hoffm.* (*Angelica archangelica L.*), Echte Engelwurz, Енґедикъ (А. въ Лубенськимъ уїзді.).
- Arctostaphylos officinalis Willd.*, Wimm. et Grab. (*Arbutus Uva ursi L.*), Gebräuchliche Bärentraube, Розхідникъ (Полтавськ. уїздъ), Вовчі ягідки (Гадяцк. уїздъ).
- Aristolochia clematitis L.*, Gemeine Osterluzei, Филинникъ, Филійникъ (А.).
- Asarum europaeum L.*, Haselwurz, Підзорішникъ (А.), Підлісникъ (А.).
- Aster chinensis L.*, Garten-Sternblume, Постолянка (Чортк.), Глядка (Терн.), Капіштаяъ (Губичи К. Др.).
- Aster salignus Willd.*, Вербинка (Чорт.), Осінь (К. Льв.).
- Astragalus glycyphyllos L.*, Süßholzblättriger Traganth, Заячий горошокъ (А.).
- Avena sativa L.*, Gemeiner Rispenhafer, Овесь; овесь жовтий-канарокъ; овесь богатий, богачъ - Fahnenhafer(?).
- Bellis perennis L.*, Gemeines Marienblümchen, Gänseblümchen, Вістрічки (Оп.).
- Beta Cicla, Betterave*, Свекла (у Гуцулівъ), Цвикля (Губичи К. Др.), Цвиклі, Цвиклєві бураки (Губичи).
- Betonia officinalis L.*, Betonie, Буквиця, Диманъ (А. Хоролськ уїздъ.).
- Bidens tripartita L.*, Dreitheiliger Zweizahn, Стрілки (А.).
- Brassica oleracea L.*, Gartenkohl, Gemüse Kohl, Капуста; — Завитка (Н.) - капуста головата, Корfkohl; Невитка (Н.) - Blätterkohl; — чинде (Н.) - відъ кочанівъ останокъ бракований, квасять для овець.
- Burphthalmum cordifolium Willd.* (*Telekia speciosa Baumg.*) Herzblättrige Telekie. Кремьяникъ (Крушельниця, коло Др.).

- Carex, Riedgras, Segge, Пізій, Пізійка (Н. декотрі роди також Шварь. Діти роблять зъ півки біла відъ швару рідъ трубочокъ, такъ звані „дунавкї“ (Н.).
- Carex hirta L., Карусъ, Дикохть (Луб. уїздъ А.).
- Carum carvi L., Kümmel, Цминь (А.).
- Centaurea cyanus L., Kornblume, Синець (Лішня), Синичникъ (Крч.)
- Centaurea jacea L., Gemeine Flockenblume, Головінка (Оп.)
- Centaurea montana W., Berg-Flockenblume, Зразілде (Лішня К. Др. садять часто по городахъ.)
- Chelidonium majus L., Schöllkraut, Чистякъ, Гладушникъ (А. Лубенск. у.)
- Chrysanthemum leucanthemum L., Weisse Wucherblume, Кайця (Крч. Оп.)
- Chymophila umbellata Natt., Становникъ (А.)
- Cirsium oleraceum L., Wiesenkohl, Kohl-Kratz distel, Ключникъ, (Крч.)
- Conium maculatum L., Schierling, Болиголовъ (А.)
- Cynoglossum officinale L., Hundszunge, Воловий а. Собачий языкъ (А.)
- Datura stramonium L., Stechapfel, Коровякъ (А.)
- Echium vulgare L., Gemeiner Natternkopf, Синець (А.) Колючки (А.)
- Equisetum, Schafthalm, Лускавець (К. Др.)
- Erythraea centaurium L., Gemeines Tausendgüldenkraut, Золототисячникъ (А.), Сердушникъ (А.), Дзедзеля (Самб.)
- Euphrasia officinalis L., Gemeiner Augentrost, Осінка (Оп.)
- Geum urbanum L., Nelkenwurz, Гвоздичний корінь (А.)
- Glechoma hederacea L., Gundelrebe, Розхідникъ (А.), Плющъ (А.)
- Gratiola officinalis L., Purgirkraut, Драціоля (А.)
- Helichrysum arenarium Dec., Strohblume, Цминь жовтий, Безсмертні цвіткы (А.)
- Heraclium spondylium L., Unechte Bärenklau, Цвиндухъ (Н.)
- Hordeum distichon, Zweizeilige Gerste, Рибакъ (Коло Крч.)
- Huoseris foetida, Stinkender Rainkohl, Хрешатикъ (Урічъ.)
- Huoscyanus niger L., Bilsenkraut, Блекота (А.)
- Hypericum perforatum, Johanniskraut, Звіробой (А.), Прозіриньк (Самб. Листьє дірчатє и тому прозирає.)
- Lactuca scariola, Hoffm., Lattich, Латукъ дикий (А.), Молочай (А.)
- Laserpitium latifolium L., Weisse Hirschwurz, Стародубъ (А.)
- Lathraea squamaria L., Gemeine Schuppenwurz, Юрникъ (Н.)
- Lavatera thuringiaca L., Thuring. Malve, Собака рожа (А.)
- Lemna, Wasserlinse, Луска водяна (Др.)
- Leontodon taraxacum L. (Taraxacum officinale Moench.) Gemeiner Löwenzahn, Kuhblume, Пувка (Урічъ.)
- Lilium martagon L., Türkenbund, Gelbwurz, Девятерникъ (Тустановичи, коло Др.)
- Lycoperdon, Stäubling, Порохнѣвка (Н. засипують порошкомъ бїль-мо худобі.)

- Lycopodium clavatum* L. Kolben Bärlapp, Schlangemoos, Пелешникъ (К. Др.)
Malva borealis Wallm., Калачики (А.)
Marrubium vulgare L., Andorn, Шандра (А.)
Matricaria Chamomilla L., Kamillen-Mutterkraut, Ромашка (А.)
Mentha arvensis et aquatica, Кінська м'ята (А.)
Mentha piperita L., Pfefferminze, Натощникъ (Зарубинці въ Тернопільськ.), Ладощникъ (Пізнанка комисарська або гетьманська въ Терн.), Налощникъ (К. Др.)
Mentha Pulegium L., Poleiminze, Полій (А.)
Menyanthes trifoliata L., Sumpfklee, Бобівникъ, Трилистникъ (А.)
Nepeta cataria L., Katzenminze, Кошеча трава, Шанта (А.) Шанта (К. Др.)
Nigella damascena L., Gretel im Busch, Jungfer im Grünen. Курчявий Мацько (Терн.) Павучки (Чортк.)
Oenanthe Phellandrium Lam. (*Phellandrium aquaticum* L.), Wasserfenchel, Водяний укрішъ (А.)
Ononis hircina Jacq., Stinkender Hauchschel, Гоздинникъ вонючий (А.)
Orechis militaris L., Болотний пігушокъ (А.)
Orechis laxiflora (palustris Lam) Красні-султанчики (А.)
Origanum vulgare L., Gemeiner Dosten, Матеріська (Н. Крч. Крушельниця.)
Orobus niger L., Schwarze Walderbse. Укладникъ (А), Зузулині чорні черевички (Полтавськ. губ. А.)
Rapaver rhoeas L. Feuerblume, Klatschrose, Хруставець (К. Др.) Хруставка (К. Др.), Шелестъ (К. Др.) Здріканъ (К. Др.), Діркачъ (К. Др.) Зіркачъ (К. Др.) Зіркачъ (К. Др.)
Petasites officinalis Moench, Wasserklette, Кременина (Н.), Кремена (Н.), Царъ-зілля (А.)
Phaseolus vulgaris L., Vietsbohne, фасоля; — Кобилѣха (Губичи К. Др.)=тична фасоля, має велике стручче, цвите червонимъ.
Pimpinella Saxifraga L., Bibernell, Бедрінець, Дрібчасте зілля (А.)
Polygonum amphibium L. Wasserknöterich, Рачки (К. Др.)
Polygonum bistorta L., Krebswurzel, Ракові шийки (А.)
Polypodium vulgare L., Gemeiner Tüpfelfarn, Engelsüss, Солодишъ (К. Др.)
Potentillo anserina L., Gänserich, Гусина трава, гусячі лапки (А.)
Primula officinalis Jacq. off. Schlüszelblume, Баранчики, Божі ручки (А.)
Prunella vulgaris L., Braunel, Горлянка (А.)
Prunus instititia L., Kriechenrhaume, Сливка. Одміни зъ білавозелеными овощами. Білінки або Білосливи (Губичи К. Др.)
Pulmonaria officinalis L., Lungenkraut, Медуниця, Растъ, Шемелина (А.)
Pyrus malus L., Apfelbaum, яблінка. Овощи одмінъ: Чубкѣ =

- подовгасті, зь стирчачимъ горі струпомъ (Kelchsbaum, Butze), ніби чубаті; Червінкій-яблока червоні, винні; Ячмінки-солодкі, білі (т. в. зеленяві), тоді дозріваять, коли спіє ячмінь).
- Ranunculus ficaria* L. (*Ficaria ranunculoides* Roth), Feigwarzen-Hahnenfuss, Заячий салатъ (А.)
- Raphanus raphanistrum* L., Hederich, Ріпиця (Чортк.), Ріпець (Стр.), Ріпій (Стр.)
- Rhamnus catharticus* L., Gemeiner Kreuzdorn, Жостеръ (А.)
- Rubus fruticosus* L., Waldbrombeere, Дерпакъ (К. Др.)
- Sambucus Ebulus* L. Attich, Ялова бузина (А.)
- Saponaria officinalis* L., Seifenkraut, Мильна-трава (А.)
- Scopolija atropoides* Schultes, Мандригуля (Самб.)
- Scrophularia aquatica* L., Wasser-Braunwurz, Ранникъ (А.)
- Sedum acre* L., Mauerpfeffer, Чистецъ (А.)
- Senecio umbrosus* W. et Kit., Дика таця (Пізнанка въ Терн.)
- Setaria italica*, Боръ (К. Крч.)
- Sisymbrium Sophia* L. (*parviflorum* Lam.), Sophienkraut, Кудравецъ, Червячникъ (А.)
- Solanum dulcamara* L., Bittersüss, Жовтий паслінь, Глистникъ (А.)
- Solidago Virga aurea* L., Goldruthе, Золотушникъ (А.)
- Spiraea Filipendula* L. Knolllichtwurzlige Spierstaude, Починочки (А.)
- Spiraea ulmaria* L. (*denudata*) Sumpfspierstaude, Болотна Бузина (А.), Кійло (Крч. дівки миють одваромъ голову, щобъ волосся росло; декуда пр. коло С. прозвано кійломъ такожъ и *Tamarix germanica*; На цвіттю *Spiraea denudata* пробуває багато хрущівъ Знатниківъ красивихъ (*Gnominus pobilis* L.) Крч.)
- Stachys palustris* L., Sumpfstiest, Боже убрание (Кол.)
- Tagetes erecta* Willd. Aufrechte Todtenblume Купчакъ (Терн. Укр.), Повнякъ (Укр.) Бонякъ (Стрч.)
- Tagetes* (? *erecta* цвітъ такожъ великий, жовтий), Андики (Губичи К. Др. зрив. гречеське *ζυθος*, зарідь, завязокъ, цвітъ, пупель, блескъ.), Индики (К. Др.)
- Tagetes patula* Willd. gemeine Todtenbl. Чернобривецъ (Гал. Укр.)
- Tanacetum vulgare* L. Rainfarn, Дика рябинка (А.)
- Teucrium Scordium* L., Skordienkraut, Скордия (А.)
- Tormentilla erecta* L., Aufrechte Rothwurz, Завязникъ, Деревянка (А.)
- Trifolium medium* L. Mittlerer Klee, Ляжка (Крч. било дрібку покладався, ніби прилягає до землі.)
- Triticum repens* L., Asker-Quecken, Перивѣатиця (К. Др.)
- Triticum vulgare* L., gem. Weizen, Пшениця. Вусачка - пшениця вусата, Bartweizen; Стрижачка - пшениця гола, Unbegannter Weizen; Перевідка-вусата пшениця, разъ сієся на зиму,

разь на весну, попеременно, чергою); Маріянка-пшениця дрібно-зерниста, червона, яра, звичайно безь вусівъ (К. Др.)
Голька — пшениця гола, стрижачка.

Ulmus, Ulme, Ruster, Ильма (Н.)

Urtica urens L., Gemeine Brennessel, Жгучка (А.)

Valeriana officinalis L. gew. Baldrian, Маріанъ (А.)

Veratrum album L., Weisse Niesswurz, Чемерникъ (А.) Чемерниця (Стр.)

Veronica beccabunga L., Bachbunze, Ибунка (А.)

Viola tricolor L., Stiefmütterchen, Полуцвітъ (А.) Иванъ да Марія (А.)

Viscum album L., Weisse Mistel, Ивилга (А.)

Ростини по имени мені знані:

Балабанъ (Б.)

Бобівникъ (Н.)

Босятникъ (Крч.)

Бурачинка (Б.)

Вакедея (Самб.) губка sp.?

Гостѣчникъ (К. Др.)

Дубилецъ (Б. імовірно *Lasertium latifolium*)

Жовтоплугъ (Страчъ К. Льв.)

Колобичъ (Стрч. К. Льв.)

Кошульникъ дівочий (Б. відъ кошулі.)

Кошульникъ хлопський (Б.)

Нетоя (К. Др.)

Опарникъ (Ланівці въ Чортк.)

Половушка (Крч. відай Арега spica venti.)

Розмаїзілле (Б.)

Саміра (Б.)

Самосія або Самонасія (Б.)

Свековка (Крч.) або

Цвиковникъ (Крушельниця) відъ ранъ довідне зілле, листте має зубцѣване.

Сиропутте (Б. імовірно *Inula desenterica*.)

Сборода, Скородникъ (коло Опакон.)

Спидзъ (Густановичи К. Др.)

Тирсина (К. Др.)

Пр. Черезъ перепутанне випечатано въ прежнихъ випусакахъ *Tagetes erecta* Чорнобривецъ, *Tagetes patula* Купчакъ, замісто лавиворіть *T. patula* Чорнобривецъ, *T. erecta* Купчакъ. Тая неточність въ сімъ випусці справляється.

з) до терминологіі природописної.

Аврукати (о голубахъ) girren; пр. голуби аврукають (Др.), крукають (Др.) або гурукають (Др.)= гол. воркочуть а. воркують (Укр.) лядьк. gruchaja.

Басаматий (К. Др.) gestreift пр. кінъ басаматий.

Байракъ (Херс.) або Буеракъ (Херс.) велика, чабанська або вівчарська собака; менші собаки тої раси вівчарки; байракъ такожъ долина поросла лісомъ.

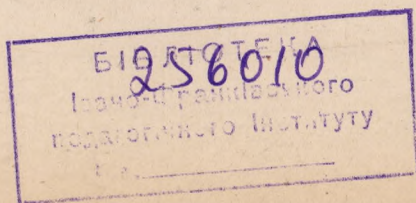
Борть (Укр.), Bienenstock im hohlen Baume.

Біль (Бор.) Splintholz; Червінь (Бор.) Kernholz des Eichbaumes.

Бузівокъ (Херс.) теля, що ще й не зімувало т. є. не має ще году.

Вавчати (Н.) miauen, knurren. Кітъ вавчить: варь-вѣвъ, вар-вѣвъ!

— старий кітъ=вавчъръ (Н.).

- Вáлище (Бор.) Валóвище (Бор.) тверде опухненне вимени у корови.
 Веретено (Н. у колосківъ) Aehrenspindel. Жито иде въ веретено (Н.), пшениця иде вже въ веретинце (Н.) = т. в. колоситься.
 Виполоць (Крч.) Ausgespülte Stelle.
 Вирідь (Др.) Ausgeburst, дяньке wyrodek.
 Вислóя (Самб.) — Erosionsthal.
 Вичистокъ (Стр.)-корчунокъ, викорчуване місце (поле) въ лісі.
 Відкліснёватися (Оп.)—відбрехувати (о собаці).
 Волівка (Оп.), Папоротъ (К. Др.) Wamme.
 Гуторити (гуцулськ.) видавати голосъ примітний (о гуторі Tetrao urogallus.)
 Гиблякъ (К. Др. г тутъ придихомъ!)—облякъ, кругле дерево.
 Гильні́я (Оп.)-громада вовківъ; — Гильни́тися, Гильнитися (о вовкахъ) б́гати громадами; такожъ паруватися. О Михайлі (С. Падолста) вже вовки гильнятса (Оп.)
 Гильнистий (Крч.) ramosus, aestig пр. гильнисте дерево.
 Гі́ле, Ги́яки=галуззя зрів. греч. ἡ ἔλα лісь, деревина, корчі, гушавникъ, хащъ.
 Голодні́вка (Н.) у худоби запале місце коло клуба.
 Гранякъ (утвор.) — Prisma.
 Гурба (Бор.) Haufe, eine zahlreiche Schaar. Птиці летять гурбами (Бор.)
 Гурть (Укр.) стадо волівъ чи яловокъ, що годують на сало (Укр.), такожъ загаломъ громада, купа; — згонть (Укр.) гурть у 120 головъ. Гуртоправъ (Укр.) чоловікъ, що править гуртомъ. Мітець випасати на сало волівъ. Гультай (Укр.) пастухъ при гурті.
 Дітній (Перéгиньско) kinderreich; gesegnet mit Kindern пр. дітний отець.
 Друхні́ти (Н.) трухніти (Укр.) vermodern пр. здрухніле, трухле, потрухле або трухляве дерево = zbutwiałe drzewo.
 Дувка (Стр.) Blaserohr; — Löthrohr.
 Же́нь або Жи́нь (на Поліссі) = драбина, по котрій лізуть до бортей; мазурське leziwo.
 Живе́ць (Укр.)-жи́ръ (Гал.) малі рибки, що застромлюють на зазубець удки яко принаду.
 Жу́па (Дрогобичъ, Стебникъ), Salzwerk. — Чиру́нь пановъ, въ котрій вариться сіль (зъ сировиці). — Гребла, Křísken; суть то мовъ кочерги, котрими вимітує ся сіль виварена на варстатъ (слимище, Ausbärbühne). Га́ска (Стеб.)-палка до розбивання (гасання) соли. — Тараба́чь (Др.)=праникъ до набивання соли (топокъ) у форми.
 За́давка (К. Др.) angina, Halsbräune.
 Заво́і (Крч.) Крутобережні полянки по при ріці.
 За́гниці (Н.) або пахóвини die Weichen.

- Загуснути—густимъ статися, gerinnen пр. молоко загусло (Др.)
- Закіпанець (Стр.)—зворами окружений горбокъ або така жъ вижина.
- Закульчистий (К. Др.) gekrümmt пр. борознюки (Engerlinge) закульчисті.
- Закоченіти (Др.) Закоценіти (Др.), Заціпнути (Др.) erstarren, fest werden, hart werden.
- Заметличити ся (Укр) пр. вулій заметличився = заплодилося въ німъ метлиці (Galleria mellonella и Achroea grisella s. alvearia.)
- Зарва (Крч.), Дерва (Корчинъ) Ueberhängender Fels, Absturz, steiler Abhang.
- Заступні (Крч.) вимулені ями, урвища, уровні.
- Зверть (Самб) Abgrund; звертистий steil, schroff.
- Звірзь (Стр.) Извірзь (Стр.) Schlucht; такожъ розсоха, менший звірь — розсішка.
- Зінка (Оп. plur. зінки) Augenlieder (sic!); — Чоловічко (Оп.) = Pupille.
- Зсілий (Др) geronnen. zusammengelaufen пр. зсіле молоко.
- Зубцєваний (Крч.) gezähnt. Листъ зубцєваний, folium dentatum.
- Иловата (Н.), мочарна (Н) земля, Schlammiger, Sumpf-Boden.
- Кичеренокъ (К. Др.), Кичеленокъ (К. Др.) verkümmertcr Finger, Rudiment.
- Кирпа (Укр.)—короткий, товстий нісь; кирпатий—зъ такимъ же носом, ляцьк. perkaty.
- Кінь (Укр.) Еске зрив. гречеське *ὁ γωνος* и *ἡ γωνία* уголь, рігъ, наріжже; — конатий, конястий eckig.
- Клива (зрив. лат. clivus) gewöhnlich wird so ein nackter Gipfel eines Berges od. Hügels benannt.
- Кліпки (Турка), Вічка (Губичи) Augenlieder.
- Кло plur. Кла (С.) Eckzahn; plur. auch клѡва (Крч.)
- Ключовати (Бор) пр. Заяць ключкує = бігає ключкамъ, все блудить слідъ.
- Конарь (Стр.) dicker Ast.
- Космъ, Космикъ (Стр.) Zotte; Космачка (Оп.) Wolle auf dem Tuche ляцьк. kutner.
- Клубъє пр. іжъ скотиться въ клубѣ (Крч.) der Igel rollt sich zusammen.
- Косиці (С.) Flechsen, Sehnen. — Косиці (пера у когута) die sichelförmigen, nach aufwärts gebogenen Schwanzfedern beim Hahne.
- Купинка (С.) Werder, Busch dicht stehender Pflanzen.
- Купинівъє (С.) Купѣ (Др.) Erdwarzen.
- Куплякъ (К. Крч.) Schmelzofen, Eisenhütte, Glashütte,
- Курахъ (С.)=курій Hühnzwitter.
- Логінъ (С.)-лежухъ (С.) пень лежачий gefälltcr oder vom Sturm niedergeworfener (daher liegender) Baumstrunk.

- Лотава (Жовківськ.) = Отава, Пóтравиця, Grummet, Nachgras (л. тутъ придинове, подобно якъ въ словахъ ледви (старосл. едва, староруськ. одва), лазкарь (риба *Asegina serpa*) и пр. пр.)—Бідьотавитися (Оп.)=очуняти.
- Милявка, Мулявка, Милька (Укр.) дрібна риба; такожъ всіякі молоді рибки.
- Меделянь (Укр.) рáса псівъ здаєся такъ прозвана відъ міста Медіолани).
- Мережа (Укр.) або Стоячка (Укр.) велика сить, що нею ловлять по Дніпру ведку рибу.
- Метельникъ (Др.) Wirbelwind.
- Миргати (Воля якубова К. Др.) = wedeln; песь миргає хвостомъ == рушає хвостомъ, виляє (Кор. мр.)
- Мокрина (Н.) Sumpf.
- Мохнати (Н.) flaumig.
- Мургий (Самб.) dunkelbraun, von dunkler, unreiner Farbe; Мургатий, Муранистий (Самб.), Мургастий (Гал.), Муругий (Укр. зрив. ляцьк. moregowany), ebenso, auch mit dunklen Streifen.
- На́дити (Др.) = калити (Слово о повці Игоря), härten; нанадивъ або насталивъ желзо.
- Назімокъ (Укр. Гуцульськ.) теля, що перезимувало.
- Напрудити (Чортк.) gewaltig ziehen, eine starke Strömung verursachen, spannen, пр. корчъ прудить жили, напрудивъ корчъ.
- Некісь (Самб.) некошена трава; лука, де трави не косять.
- Никати (Др.), sich niederducken (приникнути); кітъ никає.
- Ніжкувати (о вівцяхъ Гуцульськ.), зійтися въ купу и бити (тупати) ногами
- Новослідниця (Крч.), свіжий слідъ, прослідъ;... тогди бувъ притрясь сніжокъ, а ми новослідницевъ та за медведемъ ажъ у лісь... (Крч.)
- Обрідний (Крч.) рідкий. Обрідний лісь = lichter Wald.
- Огрядний (Укр.), Огрядний (Гуцульськ.), грубий, товстий.
- Ожина (К. Др.), Ужина (К. Др.) = Gichka, Natina, Blätterwerk, Kräuterich.
- Орядивіна (Орідивина К. Др.), fetter Boden, Terre grasse, ляцьк. rędzina.
- Папірки (С.)=ратици, die Hornbekleidung der Zehen bei Hufsäugethieren; auch Afterklauen (könnte wol aus па-перстки entstanden sein).
- Пáрпати (о курахъ), гребати пр. кури пáрпають (Др.).
- Пахи́о (К. Др.), пахучі річи, такожъ рoстина *Mentha*, м'ята.
- Паховина = rашwina; паховини (Крч) гл. загниці.
- Пацюкъ (Урічъ), Княха (К. Др.), conus, Zapfen.
- Первінець (Стр.), перший рій. Друганъ (Стр.) другий рій.
- Перего́ни (Стр.), Wettrennen, wyścigi.

Перемўлина (Н.), Sumpf, Lache, Tümpel.

Перенїзина (Крч.), Querthal.

Пернакі (Стр.), die von den Larven der Hypoderma bovis verursachten Beulen (Dasselbeulen); auch die Larven selbst.

Пістрики (Бор.), прищі або віспа, що дістає корова (именно на череві).

Піячка (Бор.), Hinterhaupt.

Плекотора - вівці, котрій згбло ягня, дають, що-бъ не запустила молока, плекати чужі ягнята, такъ довго, доки не виженуть дрібята т. є. вівці у полонини (тамъ вже її доять). Таку вівцю зовуть Гуцули: плекотора

(Побстріч) пр. на побстрічи тихъ піль (Воля Якубова, коло Др.), wo sich die Felder berühren.

Поточїна (Крч.), ein kleiner Bach.

Поцукроватїти (Бор. пр. о меді) den Zuckerstoff ausscheiden; mit Zucker überzogen werden.

Приварити (о желїзі; Стебникъ) schweissen.

Прискулити (Др. око) прижмурювати. Прискуливъ око, kniff ein Auge zu.

Призеленкуватий (Крч.) grünlich.

Прочваль (Літиння); кїнь біжить прочваль або кїнь біжить у вискївъ (Літиння) = галепомъ.

Прочїль (Велдіжъ) - острый конецъ у гори, шпиль.

Рапакъ (С.), Костурбакъ (С.) = рапатий пенъ.

Рибалські термини (Очаківъ). Тафá = громада рибалокъ (т. є. людей ловлячихъ рибу, рибаківъ) на рибнімъ заводі Клешнякъ - друкъ, що виштий у крило невода (сіти); Крилашъ - помічникъ отаманові на рибнімъ заводі. — Кадольщикъ тожъ що крилашъ (назва відъ кадо́ли, товстої верівки, котрою тягнуть невідъ); Засольщикъ, що солить рибу; Лямщикъ - простий робітникъ на рибнімъ заводі; Терло = місце, де риба треться.

Риндзя (Стр.) Kalbsmagen, глєгъ.

(Розкїпъ), пр въ розкїпъ кїнь пустився = галепомъ.

Саркати (Турка) = fauchen; пр... якъ не саркне на мене черепамя...

(Трк) — da faucht mich das Eichhörnchen an.

Сажениці (Крч.) = розсада.

Січи, пр. когуть січе ногами або дріботить (С.).

Січъ (Ясениця К. Др.), лісъ стятий такъ, що лише самі пні горі стирчачі полишаються.

Скаль (на Полїссі, відъ искати, ськати). Якъ має вийти рїй, то зъ днівъ два до того, видїтає трохи бжїль, що зовуть скаль. Себъ то вивідники — идуть мовъ на розвідку, де красше місце для нового роа.

Скопити (Крч.), castriren.

Слимакъ (Оп. у вола, корови, вівці и пр.), der Knochenfortsatz des Stirnbeines, mozdzeń.

Содотвина (Сян.), Salzlaebe.

Софівка (Бор.), tibia, Schienbein.

Сплáвистий (Крч.), abschüssig in Folge der Abspülung, сплáвисте поле.

Спрудити ся (Бор.), пр. корова спрудила ся = здулася.

Ставці (С.) Glieder, namentl. Fingerglieder, дем. ставчки (Крч.).

Стримині (К. Др.), Стремені (К. Др. у капусти), Blattrippen.

Ступки (Оп.) остроги у когута.

Сувало, Осовня (Стр.), Горбокъ, що все обсовує ся.

Счинки (Н.), осталини зъ счиненого збіжжя.

Східень (Укр.), Spross, Pflanzentrieb.

Телячкі (Бор.), Milchzähne

Тесівниці (К. Крч.), steile, glatte Felsen.

Тити (Бор.), fett werden; пр. товáръ (скотъ) тие або правиться.

Тічка (Укр.) громада вовківъ.

Трачійне (К. Др.), Sägespäne, ляцьк. trocinu.

Тростовáчка (Н.), місце заросле тросттю.

Труськóмъ (Літиння К. Др.), пр. кінъ біжить труськóмъ = трабомъ.

Хмарнякъ (Стр.), громада хмарокъ; Gewölk.

Хробоватий, Хробатий (Др.), rauh, uneben.

Цвітінне (Н.), властиво тоє самое, що цвіте, цвіти; відтакъ дрібні, пахучі отрясини зъ сіна (Н.).

Цібатий (Гал. Укр.), довгоногий.

Ціпикъ (Добровляни), мотиль, Papilio, Lepidopteron.

Цуприкъ (Крч.), самий крайний вершокъ (гори), суpł.

Шáльга (К. Др.), Wuth, Wasserscheu; песъ шалиться, der Hund ist wüthend.

Шелепъ (pl. шелепи Укр.), шока, Kiefer (шока Kiefer aber auch Wange пр червоніли шоки, повношокий.).

Шулитися (Др.), sich niederducken, кітъ шулиться.

Чабанські термини (зъ Херсонської губернії): Отáра - стадо (череда) овець, де помішані барани и вівці; звичне у 1500 головъ. — Кирдъ - частина отари, що пасеся окремо. — Сагмáль - стаднина, де самі вівці зъ ягнятами безъ баранівъ. — Ко́нарá - стадо овець, що годують на сало (Українці говорять „на сало“; у насъ би сказавъ „на зарізь“ або „вівці тучні“). — Кирдовикъ - чабанъ, якому поручений кирдъ; у кирдовика два помічники - підпасачі. — Неворáторішна ягничка (1¹/₂ року маюча). — Грóсса (grossus, товстий, огрядний, грубий.) = суягна вівця (суягна т. є. що має котитись, кітна); -- Ярки-вівці однодітки. — Вáлахъ-баранъ оскоплений. — Рóгачъ - великий баранъ; — Гер-

ла́къ - хора, хирлява вівця. Круча́къ - вівця, що хорує на голову, крутить ся.

Чучва (Стр.), Чучверá (Стр.), kleiner, hässlicher Mensch; Verkümmertes Geschöpf.

Чучверіти (Кол. Др.), verkümmern, elend werden.

Об'ясування скорочень.

Ак. = Аккерманъ. — Ан. = Анан'євський уїадъ. — Б. = Білче коло Заліщикъ. — Бор. = Бориславъ коло Дрогобича. — Гал. = Галицьке. — Др. = Дрогобичъ. — Кол. = Коломийщина. — Крч. = Корчинъ коло Стрия. — Н. = Нагуевичи коло Дрогобича. — Од. = Одесса. Оп. = Опака коло Дрогобича. — Очк. = Очаківъ. — С. = Синевідсько въ Стрийсьнімъ, — Самб. = Самбірщина. — Стр. = Стрийщина. — Стан. = Станиславовщина. — Св. = Севастополь. — Твр. = Тавричеська губернія. — Терн. = Тернопільщина. — Трк. = Турка. — Укр. = Україна. — Хере. = Херсонська губернія.

А. = О дикорастущихъ врачебныхъ растеніяхъ Полтавской губерніи. О. М. Августиновича. (Труды комисіи высочайше учрежденной при императорскомъ университетѣ св. Владимира для описанія губерній Киевскаго учебнаго округа). Кіевъ въ университетской типографіи. 1853. —

Кес. = Путешествіе съ зоологическою цѣлью къ сѣверному берегу Чернаго моря и въ Крымъ въ 1858 г. Написалъ К. Кесслеръ. — Кіевъ въ университетской типографіи 1861.